

بررسی میزان انگیزه دانشجویان دانشگاه بین المللی امام خمینی در یادگیری زبان فارسی

حسین قاسم پور مقدم^۱
اعظم آژند^۲

چکیده

یادگیری زبان به انگیزه نیاز دارد و انگیزه مهمترین عامل در یادگیری زبان به شمار می آید. از نظر متخصصان چهار نوع انگیزه وجود دارد: ۱. انگیزه ذاتی ۲. انگیزه بیرونی ۳. انگیزه سازگاری ۴. انگیزه ابزاری. برای ایجاد انگیزش در یادگیرندگان زبان فارسی روش های بسیاری وجود دارد که به تعدادی از آنها در اصل مقاله اشاره شده است. هدف این مطالعه بررسی و توصیف میزان انگیزه دانشجویان و فارسی آموزان دانشگاه بین المللی امام خمینی قزوین در یادگیری زبان فارسی است. در این تحقیق از روش توصیفی و مطالعه موردی استفاده شده است. جامعه نمونه تحقیق، ۵۷ دانشجو شامل ۳۳ زن و ۲۴ مرد در مقاطع کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری بوده است. براساس پاسخ فارسی آموزان به سوالات پرسشنامه انگیزشی مشخص شده است که رویکرد پاسخ دهندگان مرد نسبت به زن مثبت تر بوده است و میزان پیوستگی پاسخ های مردان در قیاس با زنان بیشتر می باشد. میانگین انگیزه سازگاری ۳/۸۸، انگیزه ابزاری ۳/۷۷، انگیزه بیرونی ۳/۰۶ و انگیزه درونی ۳/۷۸ می باشد. نتایج به دست آمده نشان می دهد که انگیزه سازگاری افراد برای یادگیری زبان فارسی بیشتر از انگیزه های دیگر است و انگیزه مردان برای یادگیری زبان فارسی بیشتر از انگیزه زنان است.

کلید واژه ها:

انگیزه، یادگیری، زبان فارسی، سازگاری، دانشگاه بین المللی امام خمینی.

۱. عضو هیئت علمی سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی H44ghasempour@yahoo.com
۲. کارشناس ارشد آموزش زبان فارسی دانشگاه پیام نور تهران
مدرس زبان فارسی به غیرفارسی زبانان مرکز زبان دانشگاه شهیدبهشتی ۱۳۶۵_ajand_azam@yahoo.com
تاریخ دریافت: ۹۸/۱/۲۶ تاریخ پذیرش: ۹۸/۴/۱۵

انسان از طریق یادگیری بر محیط تاثیر می‌گذارد و از آن تاثیر می‌پذیرد. کودکان یادگیری را از ماه‌های اول زندگی شروع می‌کنند؛ اگرچه در نگاه اول ممکن است کودک یادگیرنده فعالی به نظر نرسد. واقعیت این است که یادگیری به انگیزه نیاز دارد. روان‌شناسان برای انگیزش اهمیت بیشتری نسبت به هوش قائل می‌شوند. آنان انگیزش را حاصل عواملی مانند مشوق‌ها، نیازهای درونی، کنجکاوی، برانگیختگی و علت‌هایی می‌دانند که فرد برای رویدادها و نتایج اعمال می‌کند. انگیزه یکی از ضروری‌ترین مفاهیم روانشناختی در امر آموزش و از مهمترین مسائل تاثیرگذار بر پیشرفت تحصیلی است. با وجود انگیزه برای یادگیری، ارتباط تسهیل می‌شود، اضطراب کاهش می‌یابد و خلاقیت و یادگیری نمود می‌یابد. در سه دهه گذشته، انگیزه، موضوع تحقیقات تجربی و کارهای نظری در بافت یادگیری یک زبان دوم بوده است. با مرور ادبیات درباره انگیزه دانش‌آموزان برای یادگیری زبان خارجه، بسیاری از مطالعات سعی کرده‌اند که انگیزه ابزاری و سازگاری یادگیرندگان را کشف کنند و بیشترین آن‌ها با توجه به نظریه گاردنر (۱۹۸۵) انجام شده است و نقش آن در سطح مهارت یادگیرندگان زبان دوم به عنوان پایه برای تحقیقات در سال‌های ۶۰، ۷۰ و ۸۰ بوده است. براساس این نظریه، دو نوع انگیزه وجود دارد: سازگاری و ابزاری. یادگیرنده‌ای که دارای انگیزه ابزاری است علاقه به یادگیری درباره فرهنگ و مردم زبان هدف را نشان می‌دهد در حالی که یادگیرنده‌ای که دارای انگیزه سازگاری است کنجکاو برای یادگیری زبان دوم است تا شغلی پیدا کند یا درآمد بیشتری کسب کند. هر دو نوع انگیزه سازگاری و ابزاری برای موفقیت در یادگیری زبان دوم مهم است. در این پژوهش مشخص شده است که انگیزه‌های سازگاری و ابزاری تاثیر یکسانی بر روی فارسی‌آموزان در یادگیری زبان فارسی دارد. انگیزه‌های درونی بیشتر از انگیزه‌های بیرونی است و انگیزه یادگیری در بین دانشجویان دختر و پسر یکی است و با هم تفاوتی ندارند. یکی از نظریه‌هایی که در ارتباط با انگیزش تحصیلی توجه بسیاری از متخصصان و پرورشکاران را به خود معطوف کرده است، نظریه خودتعیین‌گری (درسی و ریان، ۱۹۸۵) است که برای تبیین رفتار و عملکرد دانش‌آموزان، بر

منبع انگیزشی تاکید می‌ورزد (کاسکار و همکاران، ۲۰۱۳). در این نظریه تحلیل کامل فرایند انگیزش، مستلزم در نظر گرفتن سه سازه مهم یعنی انگیزش درونی، بیرونی و بی‌انگیزشی است (دسی و ریان، ۲۰۱۲).

«انگیزش» اسم مصدر از «انگیزیدن» و در لغت به معنای «تحریک»، «ترغیب» و «هیجان» آمده است. واژه انگیزش در انگلیسی از کلمه لاتین مُور گرفته شده است. این اصطلاح همان گونه که از معنای رایج آن بر می‌آید، به علت و چرایی رفتار اشاره دارد. انگیزش را می‌توان عامل نیرو دهنده، هدایت کننده و نگهدارنده رفتار تعریف کرد. به زبان ساده، انگیزش چیزی است که فرد را به پیش رفتن وامی‌دارد، در حال پیش رفتن ننگه می‌دارد و تعیین می‌کند که به کجا باید رفت. روان‌شناسان، انگیزش را عامل درونی می‌دانند که رفتار شخص را تحریک می‌کند و در جهت معین سوق می‌دهد و آن را هماهنگ می‌سازد. این نکته نیز مورد اتفاق است که انگیزه، سازه‌ای است که به طور مستقیم قابل مشاهده و اندازه‌گیری نیست، ولی وجود آن از رفتار شخص استنباط می‌شود. اصطلاح انگیزه، اغلب با انگیزش مترادف به کار می‌رود. با این حال می‌توان انگیزه را حالت مشخصی که سبب ایجاد رفتاری معین می‌شود، تعریف کرد. به دیگر سخن، انگیزه اصطلاحی دقیق‌تر از انگیزش است. از نظر روانشناسان چهار نوع انگیزه وجود دارد: ۱- انگیزه ذاتی ۲- انگیزه بیرونی ۳- انگیزه سازگاری ۴- انگیزه ابزاری. طالبات فرنگی

در روان‌شناسی، انگیزش درونی به خاطر تفاوت پاداش بیرونی و داخلی، معنا پیدا می‌کند. انگیزه درونی زمانی رخ می‌دهد که عمل شخص هیچ ربطی به پاداش‌های بیرونی ندارد. شخص فقط از انجام دادن یک کار مشخص لذت می‌برد، چرا که آن را فرصتی برای جست‌وجو، یادگیری و محقق کردن توانایی‌هایش می‌بیند. وجود انگیزش درونی باعث می‌شود کارها به خاطر لذت بخش بودنشان انجام شوند، انگیزه‌ای است که درون کار وجود دارد. انگیزه درونی نقش مهمی در آموزش و یادگیری دارد. معلم‌ها و صاحب‌نظران حوزه آموزش در تلاشند تا محیط آموزشی بر مبنای انگیزه درونی و ذاتی ایجاد کنند.

عوامل افزایش انگیزه درونی:

- چالش: وقتی یک هدف شخصی را دنبال می‌کنید که امکان دستیابی به آن وجود دارد اما لزوماً قطعی نیست، انگیزه بیشتری پیدا می‌کنید.
 - کنجکاوی حسی: زمانی که چیزی در محیط بیرونی توجه شما را به خود جلب می‌کند، شاهد افزایش انگیزه درونی هستیم.
 - کنجکاوی شناختی: زمانی که بخشی از فعالیت سبب تحریک حس کنجکاوی بشود نیز شاهد افزایش انگیزه درونی خواهیم بود.
 - کنترل: همه دوست دارند بتوانند خود، محیط اطراف و اهداف آینده شان را کنترل کنند.
 - همکاری و رقابت: زمانی که فرصت کمک به دیگران را پیدا می‌کنید یا اینکه می‌دانید عملکرد شما در میدان رقابت با دیگران قرار می‌گیرد، شاهد افزایش انگیزه درونی خواهید بود.
 - شناخته شدن: وقتی دستاوردهایتان توسط دیگران تحسین می‌شوند، انگیزه درونی شما افزایش پیدا می‌کند.
- انگیزه بیرونی به رفتارهایی گفته می‌شود که از طریق پاداش‌های خارجی مانند پول، شهرت، نمره و ستایش هدایت می‌شوند. این نوع انگیزش ناشی از بیرون فرد است. در انگیزه بیرونی، فرد با پیش بینی و آگاهی از احتمال دریافت پاداش‌ها، رفتار خود را سازمان می‌بخشد و بسته به شدت تمایلی که این پاداش‌ها در وی ایجاد می‌کند فعالیت خود را تا رسیدن به آن تداوم می‌بخشد. این نوع انگیزه می‌تواند بسیار موثر باشد.
- بسیاری از افراد ممکن است با ارائه نوعی پاداش شروع کنند. این نمونه عالی از انگیزه بیرونی است، زیرا رفتار با کسب پاداش خارجی انگیزه می‌گیرد. انگیزش بیرونی صرفاً بر روی پاداش‌های بیرونی متمرکز می‌شود. انگیزه بیرونی انگیزه‌ای است که براساس تشویق یا تهدید به وجود می‌آید.

انواع انگیزش‌های بیرونی:

- تقویت کننده‌های نخستین که نیازهای فیزیولوژیکی موجود زنده را ارضا می‌کند مانند آب، غذا.
- تقویت کننده‌های شرطی مانند پول، نمره، مقام، شغل.
- تقویت کننده‌های اجتماعی مانند توجه، محبت، تایید.

انگیزه سازگاری انگیزه‌ای برای یادگیری چیزی است که فرد بتواند خود را با موقعیت‌ها وفق دهد. انگیزه ابزاری انگیزه‌ای است که فرد کاری را برای رسیدن به اهدافش انجام می‌دهد. برای انگیزش نظریه‌ها و رویکردهای مختلفی ارائه شده که معروف‌ترین آنها به اختصار بیان می‌شود:

رویکرد رفتاری:

پیروان رویکرد رفتارگرایی انگیزش را وابسته به کسب تقویت و اجتناب از تنبیه می‌دانند. این برداشت از انگیزش بر اندیشه اصلی رفتارگرایان استوار است که می‌گویند پیامدهای اعمال و رفتارها هدایت‌کننده و کنترل‌کننده آنها هستند. بنا به گفته لقرانسوا (۱۹۹۷)، لذت جویی روانشناختی - اصل لذت / درد - خلاصه آسانی از اساسی‌ترین اصل انگیزشی رفتارگرایان است. طبق اصل لذت درد ما می‌کوشیم تا لذت کسب کنیم و از درد بگریزیم.

رویکرد شناختی:

در رویکرد شناختی انگیزش، باور بر این است که اندیشه‌های فرد سرچشمه انگیزش او هستند. همچنین شناخت گرایان معتقدند که رفتارها توسط هدف‌ها، نقشه‌ها، انتظارات و نسبت دادن‌های فرد ایجاد و هدایت می‌شوند و لذا انگیزه درونی بیشتر از انگیزه بیرونی مورد تاکید آنان است. یکی از انگیزش‌های اصلی وابسته به یادگیری بر شکل‌گیری هدف‌ها و کوشش برای تحقق بخشیدن آنها تاکید می‌کند. یکی از مفاهیم نزدیک به مفهوم انگیزش در رویکرد شناختی، انگیزش شایستگی است. سانتروک (۲۰۰۴) از قول وایت (۱۹۵۹) که این مفهوم را مطرح ساخته، می‌گوید منظور از انگیزش شایستگی آن است که افراد برانگیخته می‌شوند تا با محیط خود به طور موثر برخورد کنند، بر دنیای خود مسلط شوند و اطلاعات به طور موثر پردازش نمایند. مردم این کارها را از آن جهت انجام نمی‌دهند که نیازهای زیستی شان را ارضا کنند، بلکه به این سبب به این کارها دست می‌زنند که برای تعامل موثر با محیط دارای انگیزش درونی هستند. برای شناخت گرایان انگیزش درونی مهم‌تر از انگیزش بیرونی است. انگیزش بیرونی از پاداش بیرونی سرچشمه می‌گیرد، در حالی که منشا پاداش در انگیزش درونی در کاری که انجام می‌گیرد نهفته است. به سخن

دیگر انگیزش بیرونی انگیزشی است که به وسیله عوامل خارج از فرد و خارج از کاری که انجام می‌گیرد برانگیخته می‌شود، مانند پاداش و تنبیه؛ در حالی که انگیزش درونی به کاری که انجام می‌گیرد وابسته است، مانند اشتیاق فرد برای انجام آن کار.

یکی از دیدگاه‌هایی که بر انگیزش درونی تأکید دارد، دیدگاه خودمختاری است. افراد به طور طبیعی به خودمختاری نیاز دارند آنها می‌خواهند بر این باور باشند که با اراده خودشان درگیر فعالیت‌ها می‌شوند - یعنی خودشان می‌خواهند - نه برای دریافت پاداش بیرونی یا اجتناب از تنبیه (دی چارمز، ۱۹۷۶، ۱۹۸۴: دیسی، ۱۹۷۵) این نظریه پردازان عقیده دارند که وقتی افراد خودشان را به عنوان علت رفتارشان درک می‌کنند، به طور درونی برانگیخته می‌شوند. وقتی افراد بر این عقیده‌اند که به خاطر پاداش، اجبارها یا خشنود کردن شخص دیگر درگیر رفتار می‌شوند، یعنی آنها به طور بیرونی برانگیخته می‌شوند. بیشتر نظریه پردازان تأکید دارند که ادراک شخص از علیت مهم‌تر است، نه هر شاخص عینی از علیت. دو فرد در یک موقعیت یکسان برای درگیر شدن در یک رفتار خاص ممکن است عقاید متفاوتی داشته باشند. با وجود این نظریه پردازان ادعا می‌کنند که عوامل محیطی مانند سطوح انتخاب، دسترس پذیری به پاداش‌ها بر ادراکات مربوط به منبع علیت اثر می‌گذارد (رمضان زاده، عمویی، ۱۳۸۵).

رویکرد انسان گرایی:

در رویکرد انسان گرایی به جای تأکید بر تقویت و تنبیه به جای منبع اصلی انگیزش، به توانایی دانش آموزان برای رشد شخصی، آزادی انتخاب هدف‌های زندگی و ویژگی‌های مثبت مانند حساس بودن نسبت به دیگران تأکید می‌شود (ساتروک، ۲۰۰۴). بنابراین از دیدگاه روانشناسان انسان‌گرا، برای ایجاد انگیزش باید احساس شایستگی، خودمختاری و عزت نفس را در افراد پرورش داد (وولفلک، ۲۰۰۴). آرتور کومیز (۱۹۶۲) که خود یکی از پیشگامان نهضت انسان گرایی است درباره انگیزش می‌گوید: مردم همیشه برانگیخته هستند، در واقع آنها هیچ گاه نابرانگیخته نیستند. آنها ممکن است برای انجام کاری که ما ترجیح می‌دهیم انجام دهند، برانگیخته نباشند، اما هرگز نمی‌توان گفت که آنها

نابرانگیخته‌اند. همه دانش آموزان برای یادگیری انگیزه دارند و این یک اصل اساسی روانشناسی انسان گراست، نهضتی که در اوایل دهه‌های ۱۹۵۰ شروع شده است.

انگیزش، از دیدگاه انسان گرایی به عنوان نیرویی فعال تلقی می‌شود؛ همه انسان‌ها رشد می‌کنند و تحول می‌یابند. انگیزش، پرورش یک تمایل مثبت از پیش موجود و فراهم کردن امکان رشد، توسعه و یکپارچه کردن تجربه‌های تازه است. هر فردی دارای یک اصل نمو درونی است که همه رفتارهای انسان را هدایت می‌کند و به آنها نیرو می‌دهد. از نظر یک انسان‌گرا چیزی به عنوان یک یادگیرنده بدون انگیزش وجود ندارد.

تاکید انسان بر خود یا کل انسان از نظر انگیزش است. این که عملکرد دانش آموزان در کلاس چگونه است، بستگی به این دارد که آنها خود را به عنوان انسان چگونه می‌بینند و از دیدگاه آنها مدرسه چگونه به رشد و نمو آنها به عنوان یک فرد کمک می‌کند. اگر کلاس حالت شخصی و معناداری داشته باشد، آنها انگیزه می‌شوند تا یاد بگیرند؛ اگر در غیر این صورت باشد، آنان انگیزه‌ای برای یادگیری نخواهند داشت (کریمی، ۱۳۸۷).

بسیاری از معلمان و استادان ویژگی‌های فارسی آموزان خوب را در خصوصیات نظیر سخت کوشی، همکاری و علاقه‌مندی می‌دانند و بعضی از آنان این ویژگی‌ها را به داشتن انگیزش فارسی آموزان منحصر می‌کنند. بسیاری از مدرسان از فارسی آموزان سخت کوشی صحبت می‌کنند که ترم تحصیلی را آهسته، ولی پیوسته به پایان می‌رسانند. پژوهش‌ها نیز نشان داده است که انگیزش یادگیرندگان در یادگیری اهمیت مطلوب‌تری در مقایسه با هوش دارد. همچنین درباره تأثیر انگیزش بر یادگیری، پژوهش‌ها نشان می‌دهد که انگیزش قوی به یادگیری استوار و انگیزش کم به یادگیری کم می‌انجامد. در واقع انگیزش، موتور محرک تلاش و فعالیت برای یادگیری است و میزان یادگیری فارسی آموزان را به حداکثر می‌رساند.

فرد بی‌انگیزه نه تنها رغبتی به خواندن و یادگیری فارسی نشان نمی‌دهد، بلکه با بی‌تفاوتی و بی‌توجهی خود چه بسا برای کار کردن فارسی آموزان دیگر در کلاس نیز مزاحمت ایجاد می‌کند. در این مورد، ضرب المثلی انگلیسی

وجود دارد که می‌گوید: شما می‌توانید اسبی را که تشنه است تا کنار آب بکشانید اما نمی‌توانید به نوشیدن آب وادارش کنید. مسئله انگیزش در فارسی آموزان نیز همین گونه است؛ یعنی ما باید آنان را تشنه یادگیری کنیم؛ زیرا با این کار خود او به دنبال یادگیری خواهد رفت. به این نکته باید توجه داشت که هر چند انگیزه در امر آموزش نقش مهمی دارد، این گونه نیست که بدون انگیزه نتوان در فرد یادگیری ایجاد کرد. در این زمینه آزوبل (قاسم پور، ۱۳۹۰، ص ۴۵) می‌نویسد: بین انگیزش و یادگیری رابطه دوسویه است، نه یک سویه؛ لزومی ندارد که فعالیت‌های یادگیری را به تعویق اندازیم تا اینکه علایق و انگیزه‌ها رشد یابند. اغلب بهترین راه برای آموزش به یادگیرنده بدون انگیزش این است که حالت انگیزشی او به طور موقت نادیده گرفته شود و تا آنجا که ممکن است به طور مؤثر به او آموزش داده شود. عاطفه، شناخت و انگیزش سه عاملی هستند که یادگیری آموزشی دانش آموزان و کلیه فعالیت‌های انسان را میانجی‌گری می‌نمایند (نیوکامب، امبادی، اکلس، گومز، کلاهر و دیگران، ۲۰۰۹؛ ابوبکر، ترمیزی، محی دین، الیاس، لوان، و ایوب، ۲۰۱۰). در واقع پژوهش‌ها نشان داده‌اند که پیشرفت، تابعی از تاثیر مشترک «مهارت» و «انگیزش» است (استوری، هارت، استاسون و ماهونی، ۲۰۰۹). مک کللند (۱۹۸۹) به عنوان یکی از نظریه پردازان مطرح انگیزش پیشرفت معتقد است که آینده هر جامعه‌ای وابسته به سطح انگیزش پیشرفت فعلی دانش آموزان آن جامعه است. مک کللند (۱۹۸۹) در جریان بسط و توسعه نظریه انگیزش پیشرفت نشان داد که می‌توان به کودکان و نوجوانان و حتی بزرگسالان یاد داد که در خود نیاز به پیشرفت را افزایش دهند. یافته‌های پژوهشی ضمن تایید اهمیت انگیزش پیشرفت در رشد و موفقیت جوامع، از این ایده حمایت می‌کنند که می‌توان از طریق ارائه الگوها و آموزش‌های مناسب، انگیزش پیشرفت را بهبود بخشید (احمدی، منصور، فتحی آشتیانی و رسول زاده طباطبایی، ۱۳۸۲؛ هارت و آلبرسین، ۲۰۰۹). برخی فنون ایجاد انگیزش در یادگیرندگان فارسی عبارتند از:

۱. به فارسی آموزان نشان دهید که به آنها علاقه دارید و آنها به کلاس شما تعلق دارند. اسامی آنان را یاد بگیرید.
۲. آنچه را که از فارسی آموزان به عنوان هدف آموزشی انتظار دارید، در آغاز درس دقیقاً به

آنها بگویید.

۳. در شرایط مقتضی از تشویق‌های کلاسی استفاده کنید.
۴. از آزمون‌ها و نمرات به عنوان وسیله‌ای برای ایجاد انگیزش در یادگیرندگان استفاده کنید.
۵. از خاصیت برانگیختگی مطالب مختلف استفاده کنید.
۶. مطالب آموزشی را از ساده به دشوار ارائه دهید.
۷. از ایجاد رقابت در میان فارسی آموزان جلوگیری کنید.
۸. هنگام آموزش مطالب تازه از مثال‌های آشنا و کاربردی استفاده کنید.
۹. پیامدهای نقص مشارکت یادگیرندگان در فعالیت یادگیری را کاهش دهید.
۱۰. علاوه بر توضیح و تشریح مطالب، از روش‌های دیگر آموزش هم استفاده کنید.
۱۱. به فارسی آموزان تکالیف و تمرین‌هایی را بدهید که نه خیلی ساده و نه خیلی دشوار هستند.
۱۲. تا آنجا که امکان دارد مطالب درسی را به صورت معنی دار و در ارتباط با موقعیت‌های واقعی ارائه دهید.
۱۳. در صورت لزوم در شیوه کاری خود تغییر ایجاد کنید و میان ساعات تدریس طولانی و سخت، فرصت استراحت کوتاهی مثلاً یک حرکت ورزشی ساده را فراهم کنید.
۱۴. ارزش یادگیری را به فارسی آموزان گوشزد کنید و محدودیت‌ها و زیان‌های عدم یادگیری را یادآور شوید.

پیشینه تحقیق

درباره این موضوع پژوهش‌ها و تحقیقات بسیاری انجام شده است. یکی از این پژوهش‌ها در دانشگاه آزاد شیراز در بهار ۲۰۰۶ انجام شده است که درباره تأثیرات نگرش و انگیزه استفاده از استراتژی‌های یادگیری زبان توسط دانشجویان دانشگاه EFL ایرانی است. این پژوهش درباره ۱۲۶ دانشجوی سال اول ارشد در رشته مترجمی و آموزش زبان انگلیسی است. دو ابزار در این تحقیق استفاده شده: الف) پرسشنامه استراتژی (ب) پرسشنامه اطلاعات پیش زمینه. این پرسشنامه‌ها دارای ۵۰ سوال می‌باشد. نتیجه این پژوهش این بود که دانشجویانی که دارای انگیزه سازگاری هستند بیشتر از استراتژی‌ها استفاده می‌کنند. نگرش در استفاده از استراتژی یادگیری زبان موثر است. یادگیرندگان با نگرش مثبت بیشتر از یادگیرندگان با نگرش منفی از LLSS استفاده می‌کنند. دانشجویان ارشد بیشتر از دانشجویان سال اول از LLSS استفاده می‌کنند. در بنگلادش رحمان (۲۰۰۵)

درباره انگیزه یادگیری زبان دوم بر روی ۹۴ دانشجو تحقیق کرده است. او متوجه شده که انگیزه ابزاری برای دانشجویان در جهت یادگیری زبان مهم تر است. همچنین تحقیقی درباره انگیزه و استفاده استرژیک دانشجویان دانشگاه در یادگیری زبان شده است. در این پژوهش ۳۵۵ دانشجو (۱۸۷ مرد و ۱۶۸ زن) شرکت کرده‌اند. سن آنها بین ۱۸ تا ۲۵ سال است. ابزار این تحقیق پرسشنامه انگیزشی با ۳۰ سوال بوده است. یافته‌های این تحقیق پیشنهادی آموزشی بسیاری درباره انگیزه و استفاده استرژیک دانشجویان بنگلادشی ارائه داد. ارمن و آکسفورد (۱۹۹۵) درباره رابطه تفاوت‌های فردی در ۸۵۵ دانشجوی یادگیری زبان دوم مطالعاتی انجام داده‌اند و متوجه شده‌اند که انگیزه با استرژیک‌های یادگیری زبان در ارتباط است. گاردنر و همکاران (۱۹۹۷) نتایج مشابهی را درباره ارتباط انگیزه و استرژیک به دست آورده‌اند اما در مطالعه‌شان استفاده استرژیک با موفقیت در یادگیری زبان مرتبط نیست. وارتن (۲۰۰۰) مطالعاتی را درباره یادگیرندگان دوزبانه سنگاپوری انجام داده است و گزارش داده است که میزان انگیزه مهمترین تاثیر را در استفاده از استرژیک‌های یادگیری زبان دارد. یاماتو (۲۰۰۲) تجزیه و تحلیل‌هایی را انجام داده است برای اینکه عامل‌های انگیزه و استفاده از استرژیک در دانشجویان EFL ژاپن را بفهمد. ارتباط قوی بین انگیزه و استفاده استرژیک همچنین در مطالعاتش گزارش شده است. در تایلند بسیاری از مطالعات اخیر براساس نظریه گاردنر و لمبرت انجام شده است. به طور مثال تحقیقی که توسط دگانگ (۲۰۱۰) انجام شده است نشان می‌دهد که دانشجویان برای یادگیری زبان دارای هر دو انگیزه ابزاری و سازگاری به طور مساوی هستند. مطالعات جهدو (۲۰۰۹) نشان می‌دهد که موضوعات انگیزه بین انگیزه سازگاری و ابزاری آمیخته شده است. با توجه به یافته‌های پروکاشیو و همکاران (۲۰۰۸) متوجه می‌شوید که تمام دانشجویان در این مطالعه چه مطالعه زبان را دوست دارند یا دوست ندارند با هر دو انگیزه سازگاری و ابزاری برانگیخته شده‌اند. برون و همکاران (۲۰۰۲) مطالعاتی را درباره ۳۲۰ دانشجوی ژاپنی انجام دادند و عوامل و ارتباط بین انگیزه یادگیرندگان و استرژیک استفاده آن را مشخص کردند. اسمیت و اتاناب (۲۰۰۲) مطالعاتی درباره ۲۰۸۹ دانشجو از ۵ زبان مختلف انجام دادند و عوامل را تجزیه و تحلیل کردند. براساس تجزیه

و تحلیل این عوامل آنان سعی کردند که شباهت‌ها و تفاوت‌ها را در میان گروه‌های متفاوت که یک زبان را یاد می‌گیرند و همچنین ارتباط بین عوامل مختلف انگیزه، استراتژی استفاده از آن و اولویت‌های آموزشی را مشخص کنند. این مطالعه همچنین تاثیرات انگیزه را بر استراتژی استفاده یادگیرندگان مشخص کرده است.

روش تحقیق

در این تحقیق از روش توصیفی و مطالعه موردی استفاده شده است. در این مطالعه ۵۷ دانشجو در مقاطع کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری شرکت کرده‌اند که ۳۳ نفر خانم و ۲۴ نفر آقا هستند. این تحقیق در تیرماه ۱۳۹۱ در دانشگاه بین‌المللی قزوین انجام شده است. در این پژوهش از پرسشنامه انگیزشی استفاده شده است که دارای ۴۰ سوال می‌باشد که شرکت کنندگان نظرات خود را به صورت ۱- کاملاً مخالفم، ۲- مخالفم، ۳- نظری ندارم، ۴- موافقم، ۵- کاملاً موافقم ارائه می‌دهند. معروف‌ترین پرسشنامه انگیزشی پرسشنامه ربرت گاردنر (۱۹۸۵) است. هدف‌های این پرسشنامه و تک تک سوالات قبل از توزیع پرسشنامه‌ها توسط استاد توضیح داده می‌شود. در طول انجام این کار استاد به شرکت کنندگان کمک می‌کند که تمام بخش‌ها را متوجه شوند و به شرکت کنندگان این اطمینان داده می‌شود که این اطلاعات فقط برای پژوهش استفاده خواهد شود. تعداد سوالات انگیزه سازگاری ۸، انگیزه ابزاری ۱۷، انگیزه درونی ۵، انگیزه بیرونی ۱۰ تا می‌باشد.

سوالات تحقیق

هدف این مطالعه بررسی و توصیف میزان انگیزه دانشجویان و فارسی آموزان دانشگاه بین‌المللی امام خمینی قزوین در یادگیری زبان فارسی است. با توجه به این هدف، سوالات تحقیق عبارتند از:

- ۱- تا چه میزان انگیزه‌های سازگاری و ابزاری موثر هستند؟
- ۲- تا چه میزان منشا انگیزه‌ها درونی و بیرونی است؟
- ۳- تا چه میزان در نوع انگیزه‌ها میان دانشجویان دختر و پسر تفاوت وجود دارد؟

یافته‌ها

سوال ۱: تا چه میزان انگیزه‌های سازگاری و ابزاری در یادگیری فارسی آموزان تاثیر دارد؟

ابزاری ۳/۷۷ سازگاری ۳/۸۸

● ابزاری
● سازگاری

با توجه به غیرنرمال بودن داده‌ها با استفاده از آزمون من ویتنی متوجه می‌شویم میزان انگیزه‌های سازگاری و ابزاری در یادگیری فارسی آموزان تاثیر یکسانی دارند که به خوبی در نمودار نشان داده شده است.

سوال ۲: تا چه میزان انگیزه‌های بیرونی و درونی دانشجویان در یادگیری زبان فارسی تاثیر دارد؟

درونی ۳/۷۸ بیرونی ۳/۰۶

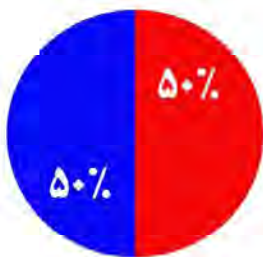

● درونی
● بیرونی

با توجه به غیرنرمال بودن داده‌ها با استفاده از آزمون من ویتنی متوجه می‌شویم میزان انگیزه‌های درونی و بیرونی یکسان نیستند که با توجه به نمودار متوجه می‌شویم میزان انگیزه‌های درونی بیشتر از انگیزه‌های بیرونی است.

سوال ۳: تا چه میزان در نوع انگیزه‌ها میان دانشجویان دختر و پسر تفاوت وجود دارد؟

درونی ۳/۶۱ بیرونی ۳/۶۴

● زن
● مرد

با توجه به غیرنرمال بودن داده‌ها با استفاده از آزمون من ویتنی متوجه می‌شویم میزان انگیزه‌ها در یادگیری فارسی آموزان بین دو جنس مرد و زن ارتباط نزدیکی باهم دارند و اختلاف قابل ذکری وجود ندارد پس این میزان برابر است.

بحث و نتیجه‌گیری

انگیزش به فرایندهایی ارتباط دارد که به رفتار، نیرو و جهت می‌دهد. برای یادگیری، انگیزه بسیار مهم است. مهم نیست کدام نوع انگیزه باشد، انگیزه سازگاری، ابزاری، درونی یا بیرونی. چیزی که مهم است وجود انگیزه است. تا انگیزه نباشد هیچ کاری یاد گرفته نمی‌شود و هیچ اتفاقی هم نمی‌افتد. همانطور که قبلاً گفته شده است رحمان (۲۰۰۵) متوجه شده است که انگیزه ابزاری برای یادگیری زبان مهم است. انگیزش بنا بر نظر شانک (۱۹۹۰) فرایندی است که رفتار هدفگر از طریق آن راه اندازی و نگهداری می‌شود. هر دو نوع انگیزه سازگاری و ابزاری برای موفقیت در یادگیری زبان دوم مهم است و تحقیقات بسیاری شده است که کدام نوع انگیزه در یادگیری زبان دوم مهم‌تر است. در این پژوهش به این نتیجه رسیدیم که انگیزه سازگاری افراد بیشتر از انواع دیگر انگیزه است. انگیزه مردان برای یادگیری فارسی بیشتر از انگیزه زنان است. بر این اساس می‌توان به برخی راهکارهای عملی برای افزایش انگیزه یادگیری فارسی در آموزش اشاره نمود:

- در انجام تکالیف مشکل، به فارسی آموز کمک شود. در این صورت او جهت درست را پیدا کرده، به فعالیت خود ادامه می‌دهد و به پیشبرد یادگیری مصمم می‌شود.
- از تحسین و تمجید به عنوان مشوق استفاده شود. فارسی آموزانی که در کارشان مورد تمجید قرار می‌گیرند، با علاقه و کوشش به کار خود ادامه می‌دهند. باید توجه داشت که تمجید به طور نامتناسب برای هر کار یا فعالیتی به کار نرود، زیرا اگر فارسی آموز مکرر مورد تمجید قرار گیرد، تمجید و تحسین بعد از مدتی ارزش خود را از دست می‌دهد.
- فارسی آموز به شرکت فعالانه در یادگیری ترغیب شود. مثلاً از طریق نقش بازی کردن، تمرین، بازی و کارهای گروهی می‌توان او را سرزنده نگه داشت.
- سعی شود محاسن یادگیری و همچنین معایب نیاموختن برای فارسی آموز روشن گردد.
- صمیمانه از تلاش‌های فارسی آموز قدردانی شود.
- یادآوری اشتباهات فارسی آموز به حداقل برسد چرا که تاکید بر اشتباهات آسیب‌پذیری او را تشدید می‌کند. به فارسی آموز تاکید شود که می‌توان از اشتباهات هم چیزهایی یاد گرفت.
- فارسی آموز با آنچه می‌خواهد یاد بگیرد، در صورت امکان تماس پیدا کند و تجربه

مستقیم و عملی داشته باشد. این روش یعنی یادگیری عملی، بخصوص برای فارسی آموز در سنین پایین که بسیاری از اطلاعات را از طریق حواس (بینایی، شنوایی، بویایی، چشایی و لامسه) خود می آموزد، بسیار مفید و موثر است.

- مدرسان از طریق تنوع در یادگیری می توانند فارسی آموز را مشتاق کنند؛ مثلاً ضمن درس دادن در فرصتهای مناسب از طریق گفتگو درباره فیلم یا دادن تمرینی به فارسی آموز، کلاس را از حالت کسل کننده بیرون آورند.
- شرایطی فراهم شود تا فارسی آموز آنچه را آموخته به هم کلاسی های خود بیاموزد. این کار علاوه بر این که علاقه و انگیزه برای یادگیری ایجاد می کند، باعث مرور مطالب نیز می شود.

منابع

۱. احمدی، مهرناز و همکاران (۱۳۸۲)، اثربخشی آموزش انگیزش پیشرفت و تمرین حرکت خود بر تحول نظام خود در دو سطح تحول شناختی عینی و انتزاعی. فصلنامه روان شناسی، سال هشتم، شماره ۴، پیاپی ۳۲، صص ۳۵۹-۳۴۶.
۲. امیری، طیبه. (۱۳۹۳)، روش های ایجاد انگیزه در دانش آموزان توسط معلمان، اولین کنفرانس ملی توسعه پایدار در علوم تربیتی و روانشناسی، مطالعات اجتماعی و فرهنگی، تهران، موسسه آموزش عالی مهر اروند، مرکز راهکارهای دستیابی به توسعه پایدار.
۳. پارسا، محمد. (۱۳۷۵) انگیزش و هیجان، تهران، دانشگاه پیام نور.
۴. پارسا، محمدف (۱۳۸۰) روانشناسی یادگیری بر مبنای نظریه ها، تهران، انتشارات سخن.
۵. جان مارشال، ریو، انگیزش و هیجان، ترجمه یحیی سید محمدی، تهران، نشر ویرایش.
۶. حقانی، ابوالحسن. (۱۳۹۰)، روانشناسی کاربردی (۱)، قم، انتشارات موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی، چاپ دوم.
۷. دیوراجی، استیک. ترجمه: رمضان حسن زاده و نرجس عمویی، (۱۳۸۵)، انگیزش برای یادگیری (از نظریه تا عمل)، انتشارات دنیای پژوهش، دانشگاه فردوسی.
۸. سیف، علی اکبر. (۱۳۸۰)، روانشناسی پرورش، انتشارات آگاه.
۹. کریمی، یوسف. (۱۳۸۷). روانشناسی تربیتی، انتشارات ارسباران، تهران.
۱۰. قاسم پور، حسین و دیگران. (۱۳۹۰)، روش های نوین یاددهی و یادگیری، تهران، انتشارات فرتاب.
۱۱. رابیتز، استفین پی. (۱۳۸۸) رفتار سازمانی، ترجمه علی پارسیان و محمد اعرابی، چاپ ۲۵، تهران: دفتر پژوهش های فرهنگی.
۱۲. نانینی، فرهاد، (۱۳۷۷)، شیوه های ایجاد انگیزه در افراد، تهران، بازرگانی.

13. Araceli Medrano, Cecilia. Canovara, Roxana. Motivation and Language Learning: The case of 5 successful independent students, Centro Universitario de Auto Aprendizaje en leguas, Universidad Juarez Del Estado de Durango, p 385 - 402.
14. Deci, E.I., & Ryan, R. M. (1985). Intrinsic motivation and self-determination in human behavior. New York Plenum Press.
15. Deci, E.I., & Ryan, R. M. (2012). Motivation personality, and development within embedded social contexts: an overview of self-determination theory. In R.M. Ryan (Ed), oxford handbook of human motivation (PP. 85-107). Oxford. UK: oxford university Press.
16. DLC.Gonzales.Richard, 2010, Motivation Orientation in Foreign Language Learning: The case of Filipino Foreign Language Learners, TESOL Journal, vol.3, p3-28
17. Guilloteaux.Marie-Jose, 2007, Motivation Language Learners: A classroom-oriented international of teachers' motivational practices and students' motivation, Thesis submitted to the University of Nottingham for the degree of Doctor of philosophy, March.
18. Kimura.Yuzo, Nakata.Yoshiyuki, Okumura.Tomomi, Language Learning Motivation of EFL Learners in Japan- A Cross- Sectional Analysis of Various Learning Milieus, JAIT Journal, p47-69.
19. Kusrkar, R.A., ten Cate, T.J., vos, C.M.P., Westers, P, & Croiset, G. (2013). How motivation affects academic performance a structural equation modeling analysis. Advances in Health Science Education, 18, 57-69.
20. Mst.Moriam.Quadir, 2008, A study on Motivation and Strategy use of Bangladeshi University students to learn spoken English, Journal of International Development and cooperation, vol.14, No.2, p.51-66.
21. Newcombe, N. S., Ambady, N., Eccles, J., Gomez, L., Klahr, D., Linn, M., Miller, K., & Mix, K. (2009). Psychologist, 64(6), 538- 550.
22. Naseh L, Mardanian Dehkordi L, Naseh H, Investigation of Education Motivation and Its Related Factors in Students of Shahrekord University of Medical Science. J Med Edu Dev; 12(1,2): 27-39.
23. Dr.F. Sadighi- Shiraz University, M.Zarafshan- Bandare-Lengeh Islamic Azad University, 2006, Effects of Attitude and Motivation on the use of language learning strategies by Iranian EFL University students, Journal of Social Science & Humanities of Shiraz University, vol.23, no.1, spring.
24. Story, P.A, Hart, J. W., Stasson, M.F. & Mahoney, J. M. (2009). Using a two-factor theory of achievement motivation to examine performance based

outcomes and self – regulatory processes. Journal of Personality and Individual differences, 46(4), 391-395.

25. The third International Conference on Humanities and Social Sciences, 2011, Relationship between Motivation and students' English learning Achievement: A study of the Second- year Vocational Certificate level Hatyai Technical College students, Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University, and April 2.
26. Vaezi.Zahra, 2009, South west Jiaotong University, China, Language Learning Motivation among Iranian under graduate students. Iranian Journal of language studies, vol.3 (1), p 80-104.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی